

Motivasyonel, Bilişsel ve Bilişüstü Yeterlilikler Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Motivasyonel, Bilişsel ve Bilişüstü Yeterlilikler Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=26264>

Özet

Motivasyonel, Bilişsel ve Bilişüstü Yeterlilikler Ölçeği, öğrencilerin akademik öğrenme süreçlerinde kullandıkları motivasyonel, bilişsel ve bilişüstü stratejileri ve bu stratejilere yönelik algıladıkları **yeterlilik** düzeylerini ölçmek amacıyla tasarlanmıştır. Hilal Aktam ve Sibel Uça (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan bu ölçek, eğitim psikolojisi alanında öğrencilerin öğrenme stratejileri ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemek için önemli bir kaynak sağlamaktadır. Ölçek, toplam 35 maddeden ve 6 ayrı alt boyuttan oluşmaktadır ve 5'li Likert tipi bir derecelendirme kullanır.

Uyarlama çalışması kapsamında, ölçeğin yapısal geçerliliği hem açmılayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizleri ile detaylıca incelenmiştir; güvenilirliği ise Cronbach Alfa katsayısı ve Pearson Korelasyon analizleri ile saptanmıştır. Ölçek, öğrencilerin kendilerine yönelik inançları (Özyeterlilik) ve öğrenme materyallerini işleme biçimlerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler

Motivasyon, Bilişsel Yeterlilikler, Bilişüstü Stratejiler, Özyeterlilik, Öğrenme Stratejileri, Psikometrik Uyarlama, Eğitim Psikolojisi.

Yazarlar

Hilal AKTAMI, Sibel UÇA.

Amaç

Ölçeğin temel amacı, öğrencilerin öğrenme süreçlerinde kullandıkları motivasyonel, bilişsel ve bilişüstü stratejileri ve bu stratejilere yönelik algıladıkları **yeterlilik** düzeylerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmektir. Aktam ve Uça (2014) tarafından yürütülen uyarlama çalışması, orijinal ölçeğin psikometrik özelliklerini Türk kültürü ve eğitim sistemi bağlamında test ederek, Türkiye'deki araştırmacılara ve eğitimcilere öğrencilerin öğrenme profillerini belirlemede kullanılabilecek geçerli bir araç sunmayı hedeflemiştir.

Bu araç sayesinde, öğrencilerin akademik başarıları etkileyen içsel faktörler (motivasyon) ile stratejik öğrenme davranışları arasındaki ilişkiler derinlemesine incelenebilir. Ölçek, özellikle eğitim müdahalelerinin hedeflenmesi ve öğrencilerin öğrenme güçlüklerinin teşhis edilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Yapı

Motivasyonel, Bilişsel ve Bilişüstü Yeterlilikler Ölçeği, öğrencilerin akademik öğrenme yeterliliklerini kapsayan karmaşık bir yapıyı ölçmektedir. Ölçek, toplamda 35 maddeden oluşan ve altı farklı alt boyuta ayrılmış çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu boyutlar, öğrenme psikolojisi literatüründeki temel motivasyon ve strateji kavramlarını temsil etmektedir:

Özyeterlilik: Bireyin belirli bir öğrenme görevini başarıyla yerine getirebileceğine dair inancını ölçer (5 madde).

Öğrenmenin Gerçek Değeri: Öğrencilerin sınıfta öğretilen içeriğin genel yaşam veya akademik hedefleri açısından ne kadar önemli olduğunu algılamalarını değerlendirir (2 madde).

Bilişüstü Stratejiler: Bireyin kendi düşünme süreçlerinin farkında olma ve bu süreçleri planlama, izleme ve değerlendirme becerisini ifade eder (4 madde).

Öğrenme Stratejilerini Kullanma: Öğrencinin yüzeysel öğrenme yerine anlayarak, derinlemesine öğrenme yöntemlerini ne sıklıkla tercih ettiğini ölçer (5 madde).

Öğrenme Sürecini Düzenleme: Öğrencinin çalışma materyallerini organize etme, özetleme ve önemli bilgilerin altını çizme gibi düzenleyici davranışları içerir (4 madde).

Öğrenme Sürecini Değerlendirme: Sınavlar ve ödevler sonrasında bireyin kendi çabalarını ve performansını eleştirel bir şekilde gözden geçirme yeteneğini değerlendirir (6 madde).

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe uyarlamasının geçerliliğini belirlemek amacıyla, yapı geçerliliği temel alınmıştır. Bu kapsamda iki aşamalı bir faktör analizi süreci izlenmiştir. İlk olarak, ölçeğin faktör yapısını belirlemek ve maddelerin hangi faktörlere yüklendiğini görmek için **açıklayıcı faktör analizi (AFA)** SPSS 11.5 istatistik programı kullanılarak uygulanmıştır.

İkinci aşamada, AFA sonucunda elde edilen altı faktörlü yapıyı teorik modele ne ölçüde uyduğunu test etmek amacıyla **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)** LISREL 8.30 istatistik programı ile gerçekleştirilmiştir. DFA, faktörler arasındaki ilişkileri incelemeyi ve ölçeğin yapısal modelinin Türk örneğinde kabul edilebilir düzeyde doğrulandığını göstererek, ölçeğin yapı geçerliliğini desteklemiştir. Bu analizler, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı motivasyonel, bilişsel ve bilişüstü yeterlilikleri doğru bir şekilde ölçtüğünü kanıtlamaktadır.

Güvenirlilik

Ölçeğin güvenilirliği, yani ölçüm sonuçlarının tutarlılığı ve kararlılığı, birden fazla yöntemle incelenmiştir. Çıktı tutarlılığı güvenilirliğini belirlemek için yaygın olarak kullanılan **Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı** hesaplanmıştır. Bu katsayı, ölçeğin alt boyutlarındaki maddelerin aynı yapıyı ne ölçüde tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermiştir.

Ek olarak, ölçek maddelerinin bireyleri ayırt etme gücünü tespit etmek amacıyla **t-testi** uygulanmıştır. Alt faktörler arasındaki ilişkilerin derecesini belirlemek ve faktörlerin kendi içindeki tutarlılığını desteklemek için ise **Pearson Korelasyon katsayılar** hesaplanmıştır. Tüm bu istatistiksel sonuçlar, Motivasyonel, Bilişsel ve Bilişüstü Yeterlilikler Ölçeği'nin Türkçe formunun yüksek düzeyde güvenilir bir araç olduğunu doğrulamaktadır.

Faktör Analizi

Motivasyonel, Bilişsel ve Bilişüstü Yeterlilikler Ölçeği'nin psikometrik temelleri, kapsamlı faktör analizlerine dayanmaktadır. İlk aşamada uygulanan açılımlı faktör analizi (AFA), ölçeğin 35 maddesinin teorik beklentilere uygun olarak altı temel boyuta ayrıldığını göstermiştir. Bu analiz, her bir alt boyutun hangi maddelerden oluştuğunu ve bu maddelerin ilgili faktöre ne kadar yüklendiğini ortaya koymuştur.

İkinci aşamada, yapısal modelin doğrulanması için doğrulanmış faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA, ölçekteki altı faktör arasındaki ilişkileri incelemiş ve modelin Türk öğrenci örneğine uyumunu kontrol etmiştir. Kullanılan uyum indeksleri, altı faktörlü yapının kabul edilebilir düzeyde uyumlu olduğunu ve ölçeğin çok boyutlu yapısının sağlam olduğunu desteklediğini göstermiştir. Bu bulgular, ölçeğin kavramsal yapısının kültürel adaptasyon sürecinde korunduğunu teyit etmektedir.

Araç

Test Type: Uyarlama

Format: 5'li Likert (1=kesinlikle katılmıyorum - 2=katılmıyorum- 3=yarı yarıya katılmıyorum - 4=katılıyorum - 5=tamamen katılıyorum)

Language Available: Türkçe

Population Group: Öğrenciler

Age Group: İlköğretim ve Ortaöğretim seviyesindeki öğrenciler.

Population Details: Türkiye'deki çeşitli ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde uyarlanmıştır.

Test Methodology: Öz Bildirim Ölçeği (35 maddelik, 6 alt boyutlu envanter).

Anahtar Kelimeler

Faktör Analizi, LISREL, Cronbach Alfa, Öğrenme Motivasyonu, Bilişsel Stratejiler, Akademik

Başar, Öğrenme Süreci Düzenleme.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilinmiyor

Affiliation Email addresses: hilalaktamis@gmail.com

Correspondence Address: Bilinmiyor

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Motivasyonel, Bilişsel ve Bilişüstü Yeterlilikler Ölçeği, Aktam ve Uça tarafından 2014 yılında Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin sorumlu yazarı Hilal Aktam olup, ölçeğin ticari olmayan akademik kullanımları için yazar ile iletişime geçilmesi önerilir. İletişim e-posta adresi: hilalaktamis@gmail.com.

Uyarlama çalışmasının tam metin makalesi, *İlköğretim Online* dergisinde açık erişimli olarak yayınlanmıştır. Makalenin tam metin PDF'i aşağıdaki linkten erişilebilir: ilkogretim-online.org.tr. Ayrıca, ölçeğin orijinal PDF'i buradan indirilebilir: motivasyonel-bilissel-ve-bilisustu-yeterlilikler-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Aktam, H. ve Uça, S. (2014). Motivasyonel, Bilişsel ve Bilişüstü Yeterlilikler Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması. *İlköğretim Online*, 9(3), 980-989.

Ölçeğin Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

6 alt boyut 35 madde

Özyeterlilik (5 m) : Şüphesiz öğretilen dersin çoğunu anladığıma eminim.

Öğrenmenin Gerçek Değeri (2 m) : Şüphesiz öğretilenler önemlidir.

Bilişüstü Stratejiler (4 m) : Bir konuyu öğrenirken kullandığım düşünme süreçlerinin farkındayım.

Öğrenme Stratejilerini Kullanma (5 m) : Anlayarak, derinlemesine öğrenmeyi tercih ederim.

Öğrenme Sürecini Düzenleme (4 m) : Çalışırken bana yardımcı olması için ders kitabındaki ünitelerin önemli noktalarını altını çizerim.

Öğrenme Sürecini Değerlendirme (6 m) : Test ve yazılı sınavlardan sonra, yeteri kadar çaba

gösterip göstermediğini de değerlendiririm.

ARABPSYCHOLOGY.COM